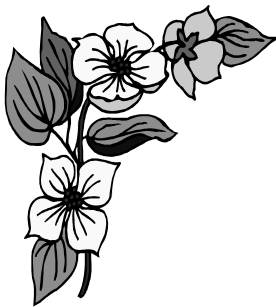

ANTOLOGIE DE TEXTE LITERARE

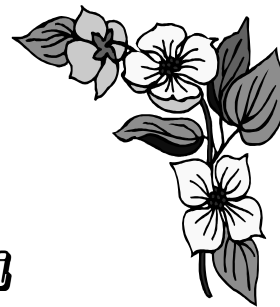
CLASELE III - IV

**Editura Taida
- IAȘI -**

CLASA A III-A

Vasile Alecsandri

Vasile Porojan

Mircești, 1880

Amice,

Am pierdut în zilele trecute un tovarăș de copilărie care purta un nume mai mult de șatră decât de salon, căci se numea Porojan! El a fost unul din robii noștri, țigan lingurar de soiul lui, însă pitar de meserie.

Mărturisesc că m-am simțit cuprins de-o adâncă mâhnire când am aflat că el s-a mutat cu șatra pe ceea lume, ca mulți din contemporanii mei, boieri, țărani și țigani, cu care m-am încălzit la soarele Moldovii timp de jumătate de secol și mai bine! Am pierdut în Vasile Porojan pe cel de pe urmă martor al începutului vieții mele, rivalul meu în jocul de arșice și în azvârlitura de petre pe deasupra bisericii Sfântului Ilie din Iași, vecină cu casa părintească.

Valurile lumii și treptele sociale ne-au despărțit de mult unul de altul; eu înălțându-mă pe scară mai până în vârful ei și el rămânând jos fără a putea pune piciorul nici măcar pe întâia treaptă; însă acum 50 de ani eram amândoi egali dinaintea soarelui, fiind deopotrivă pârlțiți de dânsul, și formam o păreche nedespărțită de cum răsărea lumina zilei până ce apunea. Poamele din grădină nu apucau niciodată a se coace din cauza noastră, căci amândoi știam a ne agăța ca veverițele pe vârfurile cele mai înalte ale copacilor roditori. Evreii nu mai îndrăzneau a trece pe strada casei noastre din cauza zburătăirilor de pietre cu care îi împrășcam.

Meșteri în arta de a fura merele și perele de pe crengi; îndrăzneți la asaltul stogurilor de fân, din vârful cărora ne plăcea a ne da de-a rostogol; neobosiți la „puia-gaia”, la „poarca”, la „țârca” și chiar iscoditori de noi jocuri, eram mândri unul de altul!... Singura deosebire ce exista între noi doi consista într-aceea că pentru fărdelegile noastre copilărești, numai Porojan era pedepsit de către jupâneasa din casă, mama Gahița! Câte bătăi a mâncat el, sârmanul, pe socoteala mea!... De-abia scăpat din mâinile jupânesei cu chica topor și cu obrazii bujorați de palme, el alerga la mine și, uitând

Minune

Am fost într-una din zilele trecute, împreună cu un neprețuit prieten al meu, martor la săvârșirea uneia din cele mai minunate isprăvi din câte am văzut în viața mea. Face să v-o povestesc și dumneavoastră.

Eu, după cum veți fi aflat, am patima pescuitului. Vara, în lunile de vacanță, mă duc într-o regiune de munte și-mi petrec cea mai mare parte din vreme pe marginea izvoarelor, pescuind păstrăvi cu undița. Cine nu știe cum se practică pescuitul păstravilor cu musca artificială nu-și poate închipui farmecul acestei îndeletniciri. Își închipuie că pescarul de păstrăvi se așează pe marginea apei, aruncă undița în apă și așteaptă, cu ochii ațintiți asupra dopului, să-l vadă mișcând sau scufundându-se. Nici prin gând nu-i trece că pescuitul păstravului e un sport greu, care nu îngăduie o clipă de ședere.

Am să mă hotărâsc într-o zi să scriu pe îndelete despre această îndeletnicire și o să rog și pe un prieten dibaci să-mi facă ilustrații...

Și cum vă spusese, în vacanță mă duc la munte; iar primăvara și toamna mă duc uneori la Snagov, unde, din barcă, pescuiesc bibani, platică și știucă.

În țara noastră, și mai ales în vechiul regat, pescuitul cu undița e o îndeletnicire foarte desconsiderată. În afară de pescarii de meserie, e practicat de barbieri și de lăutari; și iacă eu nu cunosc opt oameni de condiție socială mai ridicată, care să se îndeletnicească cu pescuitul. Oamenii gravi, oamenii serioși, când văd pe unul cu undița, îl privesc cu un zâmbet de ușoară batjocură și s-ar considera micșorați dacă și-ar pierde măcar un sfert de ceas din prețiosul lor timp pe marginea unei ape, cu undița în mână.

Eu unul nu mă mândresc, dar nici nu mă rușinez că sunt pătimaș pescar.

Pe țărmurile apelor, ori pe luciul lacurilor am trăit ceasuri de fericire și de încântare, pe care în zadar le-am căutat aiurea.

Luați-o așa, binișor, în sus, pe țărmul unui pârâu de munte, și ascultați-l.

Ce nu te face să auzi clocotirile apei lui printre pietre?

Neconținut te întorci să cauți cu ochii: unde sunt copiii care râd, sau care cântă așa de frumos în cor? unde e femeia al cărei glas tânăr plânge atât de duios? unde sunt unchiașii care vorbesc pe șoptite? Cine te-a strigat așa de deslușit pe nume?...

Așezați-vă jos pe marginea unui râu și priviți la apa care se scurge sub umbra aninilor și a salciilor, și o să simțiți cum vă ia și vă duce cu

Cetatea Neamțului

Sunt cu ceară picurate
Filele-n bucoavna⁵ mea.
Dar citesc, cum pot, în ea.
Spune acolo de-o cetate
Care „Neamțul” se numea
Și-au zidit-o, spune-n cronici⁶,
Nemți, germani sau teutonici.

E ruină⁷ azi de veacuri.
Unde-o fi ? Vezi asta-i greu !
Cine credeți că sunt eu
Ca să știu atâtea fleacuri !
Cui va ști, îi dau un leu.
Zici că afli-n cărți de școală ?
Aș ! Rămâi cu mâna goală.

Deci, în ceasul dimineții,
Când prânzesc⁸ acei ce au,
În cetate-aici erau,
Lângă comandantul pieții,
Toți străjerii⁹ și-așteptau,
Povestind și-ntinși pe iarbă,
Chisălița¹⁰ să le fiarbă.
Dar, pe când Guzgan răstoarnă
Mămăliga din ceun,

Din clopotniță¹¹ Tăun
Sun-afurisit din goarnă.
Unui-i strigă: „Ești nebun !”
Altul: „Ce-au tu dacă strigă ?
I-o fi dor de mămăligă.”

Dar se-ntorc spre zid plăieșii¹²;
Văd pe șes un nor de oști.
„Măi Istrate, tu-i cunoști:
Turcii sunt ?” „Ba, parcă leși¹³,
Vin încoace.” „Păi, sunt proști ?
Bat și ei cel drum, ca mânzul,
Să ne strice nouă prânzul.”
Leși erau, Sobieski-Vodă
Rătăci pe-aici prin văi,
Căci pe-atunci era la modă
Vara, când plecau la băi,
Regii meșteri în bătăi
Să-și ia drumul încotrova
Totdeauna prin Moldova.

Și plecau fără merinde¹⁴
Căci așa era bonton¹⁵
Să mănânce tot plocon,
Ce puteau ici-colo prinde.
Dar acest slăvit Ion
Își avu-n desagi slănina.
Și-i pierdu, să-i bată vina !
Deci, cu oști, vestitul rigă¹⁶,
Cum umbla pe-aici flămând
Și simți, prin văi trecând,
Aburi calzi de mămăligă,
Știu și eu ce-i dete-n gând,
Că-și opri deodată pasul,
Tot trăgând în vânt cu nasul.

⁵Bucoava – abecedar (cu litere chirilice).

⁶Cronică – lucrare cu caracter isotric.

⁷Ruină – dărâmătură, rămășiță a trecutului.

⁸Prânzesc – dejunează, mănâncă de amiază.

⁹Străjer – paznic.

¹⁰Chisălița – fiertură de fructe, terci.

¹¹Clopotniță – turn de biserică.

¹²Plăieș – locuitor de la graniță, grănicer, străjer, muntean.

¹³Leși – polonezi.

¹⁴Merinde – bucate, mâncare, alimente.

¹⁵Bonton – cod de maniere alese.

¹⁶Rigă – rege.

Ion Creangă

Povestea lui Harap-Alb

Amu cică era odată într-o țară un crai, care avea trei feciori. Și craiul acela mai avea un frate mai mare, care era împărat într-o altă țară, mai depărtată. Și împăratul, fratele craiului, se numea Verde-împărat; și împăratul Verde nu avea feciori, ci numai fete. Mulți ani trecură la mijloc de când acești frați nu mai avură prilej a se întâlni amândoi. Iară verii, adică feciorii craiului și fetele împăratului, nu se văzuse niciodată de când erau ei. Și așa veni împrejurarea de nici împăratul Verde nu cunoștea nepoții săi, nici craiul nepoatele sale: pentru că țara în care împărățea fratele cel mai mare era tocmai la o margine a pământului, și crăia istuilalt la o altă margine. Și apoi, pe vremile acelea, mai toate țările erau bântuite de războaie grozave, drumurile pe ape și pe uscat erau puțin cunoscute și foarte încurcate și de aceea nu se putea călători așa de ușor și fără primejdii ca în ziua de astăzi. Și cine apuca a se duce pe atunci într-o parte a lumii adeseori dus rămânea până la moarte.

Dar ia să nu ne depărtăm cu vorba și să încep a depăna firul poveștii.

Amu cică împăratul acela, aproape de bătrânețe, căzând la zăcare, a scris către frăține-său craiului, să-i trimită grabnic pe cel mai vrednic dintre nepoți, ca să-l lase împărat în locul său după moartea sa. Craiul, primind cartea, îndată chemă tustrei feciorii înaintea sa și le zise:

— Iaca ce-mi scrie frate-meu și moșul vostru. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată, ca aceea, are voie din partea mea să se ducă, ca să împlinească voința cea mai de pe urmă a moșului vostru.

Atunci feciorul cel mai mare ia îndrăzneală și zice :

— Tată, eu cred că mie mi se cuvine această cinste, pentru că sunt cel mai mare dintre frați; de aceea te rog să-mi dai bani de cheltuială, straie de primeneală, arme și cal de călărie, ca să și pornesc, fără zăbavă.

— Bine, dragul tatei, dacă te bizuiești că-i putea răzbate până acolo și crezi că ești în stare a cârmui și pe alții, alege-ți un cal din herghelie, care-i vrea tu, ia-ți bani cât ți-or trebui, haine care ți-or plăcea, arme care-i crede că-ți vin la socoteală și mergi cu bine, fătul meu.

Atunci feciorul craiului își ia cele trebuitoare, sărută mâna tătâne-său, primind carte de la dânsul către împăratul, zice rămas bun fraților săi și apoi încalecă și pornește cu bucurie spre împărăție.

Craiul însă, vrând să-l ispitească, tace molcum și, pe înserate, se îmbracă pe ascuns într-o piele de urs, apoi încalecă pe cal, iese

Barbu Ștefănescu Delavrancea

Domnul Vucea

Auzisem eu de turci, de muscali și de nemții cu coadă; ziua, la amiaza mare, îi vedeam înaintea ochilor cu paloșe late, cu sulite lungi, călări pe cai, sărind gardurile mahalalei, ca și cum ar fi sărit o dâră de bou; îi vedeam robind roate de copii și de muieri, lăsând în urma lor jale și nori groși de pulbere.

Dar oricât m-ar fi spăimântat și fericit lumea basmelor și-a poveștilor, când mi-aduceam aminte că de la S-tă Mărie o să trec la „școala domnească”, din culoarea de negru, uitam și de turci, și de muscali, și de nemții cu coadă, și de „țara cocorilor”.

Mă apropiam cu gândul, sfios, tremurând, d-acea vestită școală, ca de un urs împăiat, gata să fug. Mi-era frică și mi-era dragă. Și mi-era dragă fără să bănuiesc nici cum e, nici unde e.

Două lucruri aflasem: că e „domnească”, iar nu cum era a noastră din curtea bisericii, și că dascălul e „profesor”, trebuind să-i zici „Domnul”, iar nu cum îi ziceam noi, la al nostru, „nea Nicuță”.

De pe la Sân-Petru eu îmi luam ghiozdanul, îi treceam băierile pe dupe gât și colindam pe aceleași cărări din grădina noastră, zicând că am plecat la Școala domnească. Uneori îmi legam de mijloc, c-un crâmpei din frânghia mamei, tăiat pe furis, și pe Grivei, și-l luam cu mine. Cănele căsca de căldură, rezeza capul dupe muște, clănțanind dinții.

Eu îi vorbeam de Școala domnească:

— Hai, măi Grivei, măi, nu fi leneș. Acolo e școală, nu glumă... profesor mare și învățat, iar nu ca Nea Nicuță, care se încurcă când zice cazania... Măi Grivei, este așa de grozav profesorul că, d-ai vrea, chiar și tu ai învăța carte... Ci lasă muștele, nu fi prost... Să-i zici „Domnul” că, de nu, îți mănâncă coada... Și să nu scoți limba d-un cot, că-ți mănâncă și urechile, bunătaț' de urechi, măi Grivei, măi...

Câte nu spuneam și pisicii! Parc-o simț și acum, ghemuită în sân, caldă și moale. Torcea, cu capul pe gura cămășii, cu ochii leneși și galbeni.

— He! he! Martinico... hai la „Școala domnească”, că sunt profesori buni... Să nu-ți fie frică... Dacă ai învăța adunarea, își dă un șoarice... la scădere îți dă doi... la fracții te face împărăteasa șoaricilor... Dacă nu te-i sili, să știi, dragă Mărtinică, că te ia de coadă, te învărtește de trei ori și-ți crapă fierea de pământ...

Voiam să sperii pisica. Pisica, sfârș-sfâr, închidea pleoapele leneș și nepăsător, iar mie îmi treceau fiori reci d-a lungul spinării, căci eu credeam pe profesor atât de mare, că mi-l închipuiam mai mare și mai

Nicolae Labiș

Păcălici și Chițibuș

De pe când era în leagăn,
Păcălici isteț era,
de pe-atunci purta pe creștet
mândra pălărie-a sa.

Înfășat stătea odată,
plictisit și mititel;
Păcălina, pe la treburi
îl uitase singurel.

Printr-o hrubă din perete
iată, ies niște mustăți,
după ele se arată
un bot luciu, lungăreț

După bot, un boț și-o coadă
și un chițait ghiduș,
și în întregime, iată-!
șoricelul Chițibuș!

Țopăind spre leagăn vine,
urcă-n leagăn ca năuc
și lui Păcălici îi mișcă
lunga coadă sub năsuc.

Păcălici strănută: „Pleacă!”
Chițibuș: „Chiț-chiț, nu vreau!”
—Nu vrei, zici? Ți-arăt eu ție!
Te înhaț acuși – miorlau!

— Păcălici tu ești pisică?
Uite, tremur, nu mai pot,
mă-ncâlcesc pe piciorușe,
curg sudorile pe bot.

— Chițibuș, de-acuma, gata,
ești pierdut că-s mânios,
însă, dacă-mi ceri iertare,
într-un fel cuviincios,

Și dacă te legi de-acuma
cu credință să-mi slujești,
fie, nu mai sunt pisică
și te las să mai trăiești.

— Păcălici îți jur credință!
pe cuvânt de șoricel
că-ți ascult orice poruncă ...
știu să sar printr-un inel,

Știu să rod orice mi-ai cere,
știu să umblu ne-auzit,
dat, te rog, să nu mă miorlăi,
că mi-e cordul cam slăbit...

— Bine. Până una, alta
mama are o basma
roade-i câte-o bucățică
sigur iar când m-o uita.

Și de câte ori pe nume
te-oi striga, să spui: „Sosesc!”
și să vii, că-i vai de neamul
tău mărunț, șoricăresc!

Moș Ene

Hotărâra apoi copiii,
ca ulciorul tot să-l
verse și dintr-însul fericirea
peste lume s-o reverse.

Deodată o lumină
se-nălță peste poiene
și veni, bărbos și falnic
prin lumină moșul Ene.

— Păcălici, acestea toate
se petrec în lumea mea,
iar în lumea voastră zorii
în curând s-or înălța.

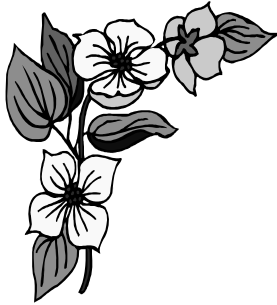
Ai avut curaj pe-aicea,
dar îți spun ceva, să știi:
Cum ai fost în vis de vrednic,
și în viață tu să fii.

Spune asta și dispăre.
Se învâртеjesc scânteii,
se aud cocoși cum cântă,
pași se-aud în preajmă, grei...

Iată-apare o fereastă
și se-aude-un chițcăit.
Chițibuș, pe-o pernă albă,
lângă el a răsărit...

Ce să fie? Ochii umezi
Păcălici și i-a deschis,
și-a dat seama că visase
și că tot ce-am scris e-un vis.

CLASA A IV-A

Vasile Alecsandri

Tunetul

Pe lanul lung și verde, cu grâul răsărit,
O umbră călătoare se-ntinde-ncet și trece,
Precum un râu de munte când gheața s-a topit
Se varsă peste maluri, câmpiile să-nece.

E umbra unor nouri albi, ușori, mărunți
Ce lunecă sub soare, clădind un lanț de munți;
Ei vin în mezul zilei c-un surd și tainic sunet
Și, ca semnal de viață, aprind în cer un tunet.

Văzduhul bubuiește!... pământul desmorțit
Cu mii și mii de glasuri semnalului răspunde,
Și de asprimea iernei simțindu-se ferit,
De-o nouă-ntinerire ferice se pătrunde.

La răsărit urare! urare la apus!
Un cârd de vulturi ageri, rotindu-se pe sus,
Se-nalță ca s-asculte mult vesela fanfară
Ce buciună prin nouri frumoasa primăvară.

Paștele

De Paști în satul vesel căsuțele-nălbite
Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite
Pe care cocostârcii, înfiți într-un picior,
Dau gâtul peste aripi, tocând din ciocul lor.

Un scrânciob mai la vale pe lângă el adună
Flăcăi și fete mândre ce rād cu voie bună;
Și-n sunet de vioare, de cobze și de nai
Se-ntoarce hora lină, călcând pe verde plai.

Bătrâni cu fețe stinse, români cu fețe dalbe,
Românce cu ochi negri și cu ștergare albe
Pe iarba răsărită fac praznic la un loc,
Iar pe-mprejur copiii se prind la luptă-n joc.

Și scrânciobul se-ntoarce, purtând în legănare
Părechi îmbrățișate cu dulce înfocare,
Ochiri scânteietoare și gingașe zâmbiri
Ce viu răspând în aer electrice luciri.

Plugurile

Noroc bun!... Pe câmpul neted ies românii cu-a lor pluguri!
Boi plăvani în câte șease trag, se opintesc în juguri!
Brațul gol apasă-n coarne; ferul taie brazde lungi
Ce se-nșiră-n bătătură ca lucioase, negre dungi.

Treptat câmpul se umbrește sub a brazdelor desime;
El răsună-n mare zgomot de voioasa argățime,
Iar pe lanul ce în soare se zvântează fumegând,
Cocostârcii cu largi pasuri calcă rar și meditând.

Acum soarele-i l-ameazi; la pământ omul se-ntinde;
Cârd de fete și neveste de la sat aduc merinde;
Plugul zace-n lan pe coaste, iar un mândru flăcăoaș
Mână boii la izvoare și îi paște la imaș.

Sfântă muncă de la țară, izvor sacru de rodire,
Tu legi omul cu pământul în o dulce înfrățire!...
Dar lumina amurgește, și plugarii cătră sat,
Hăulind pe lângă juguri, se întorc de la arat.

Semănătorii

Sămănătorii harnici, cu sacul subsuoară,
Pășescu-n lungul brazdei pe fragedul pământ;
Pe culme, pe vâlcele se suie și coboară
Zvârlind în a lor cale semința după vânt.

„O miel!” zice unul menind cu veselie.
„Noroc și roadă bună!” adaoge un alt.
„Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie!
Ca trestia cea naltă să fie paiul nalt!

Din ziori și până-n noapte tot grâul să răsară;
În el să se ascundă porumbii osteniți,
Și când flăcăi și fete vor secera la vară,
În valuri mari de aur să-noate rătăciți!”

Sămănătorii veseli spre fund înaintează,
De-a curmezișul brazdei boroanele pornesc,
Și grapele spinoase de-aproape le urmează,
Îngroapă-ncet semința și câmpul netezesc.

Rodica

Purtând cofiță cu apă rece
Pe ai săi umeri albi, rotunzori,
Juna Rodică voioasă trece
Pe lângă junii sămănători.

Ei cu grăbire îi sar în cale,
Zicând: „Rodică, floare de crin,
În plin să-ți meargă vrerile tale,
Precum tu, dragă, ne ieși cu plin!”²⁸

S-ajungi mireasă, s-ajungi crăiasă!
Calea să-ți fie numai cu flori,
Și casa casă, și masa masă,
Și sânul leagăn de pruncușori!”

Cu grâu de aur ei o presoară,
Apoi cofița întreagă-o beu.
Copila râde și-n cale-i zboară,
Scuturând grâul din părul său.

²⁸a ieși cu plin dinaintea unui călător sau muncitor este un semn de bun augur.

Lunca din Mircești

Bate vânt de primăvară și pe muguri îi deschide;
Vântul bate, frunza crește, și voioasă lunca râde.
Sub verdeța drăgălașă dispar crengile pe rând,
Și sub crengile umbroase mierla sare și uierând.

O! minune, farmec dulce! O! putere creatoare!
În oricare zi pe lume iese câte-o nouă floare,
Ș-un nou glas de armonie completează imnul sfânt
Ce se-nalță cătră ceruri de pe veselul pământ.

Tot ce simte și viază, feară, pasere sau plantă
În căldura primăverii naște, saltă, zboară, cântă.
Omul își îndreaptă pasul cătră desul stejăriș,
Unde umbra cu lumina se alungă sub frunziș.

El se duce după visuri; inima lui crește plină
De o sacră melodie, melanholică, divină,
De o tainică vibrație, de-un avânt inspirător
Ce-i aduc în pept suspinuri și-n ochi lacrimi de amor.

Este timpul renvierii, este timpul rennoirei,
Ș-a sperării zâmbitoare, ș-a plăcerii, ș-a iubirii,
Paserea-și gătește cuibul, floarea mândrele-i colori,
Câmpul via sa verdeță, lanul scumpele-i comori.

Sus, paingul pe un frasin, urzind pânza-i diafană,
Cu-al său fir de-argint subțire face-o punte-aeriană,
Iar în leagăn de matasă gangurul misterios
Cu privighetoarea dulce se îngână-armonios.

Jos pe la tulpini, la umbră, fluturii, flori zburătoare,
Se-ndrăgesc în părechere pe sân alb de lacrimioare,
Și, ca roi de petre scumpe, gândăceii smăltuiți
Strălucesc, vie comoară, pe sub ierburi tăinuți.

O pătrunzătoare șoaptă umple lunca, se ridică.
Ascultați!... stejarul mare grăiește cu iarba mică,
Vulturul cu ciocârlia, soarele cu albul nor.
Fluturul cu planta, râul cu limpidelile izvor.

Și stejarul zice ierbeii: „Mult ești vie și gingașă!”
Fluturașul zice floriei: „Mult ești mie dragălașă!”
Vulturul uimit ascultă ciocârliia ciripind;
Râu, izvoare, nouri, raze se împreună iubind.

Luncă, luncă, dragă luncă! rai frumos al țării mele,
Mândră-n soare, dulce-n umbră, tainică la foc de stele!
Ca grădinile Armidei, ai un farmec răpitor,
Și Siretul te închide cu-al său braț dismierdător.

Umbra ta, răcoritoare, adormindă, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin poiene tupilată.
Ca o nimfă pânditoare de sub arbori înfloriți,
Ea la sânul ei atrage călătorii fericiți.

Și-i încântă, și-i îmbată, și-i aduce la uitare
Prin o magică plăcere de parfum și de cântare,
Căci în tine, luncă dragă, tot ce are suflet, grai,
Tot șoptește de iubire în frumoasa luna mai!

Malul Siretului

Aburii ușori ai nopții ca fantasme se ridică
Și, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoie sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineții mișcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă așez pe malu-i verde
Și privesc cum apa curge și la cotiri ea se perde,
Cum se schimbă-n vălurile pe prundișul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul năsipos.

Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Când o mreană saltă-n aer după-o viespe sprintioară,
Când sălbaticile rațe se abat din zborul lor,
Bătând apa-ntunecată de un nour trecător.

Și gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel râu care-n veci curge, fără a se opri din cale.
Lunca-n giuru-mi clocotește; o șopârlă de smarald
Cată țintă, lung la mine, părăsind nisipul cald.

Concertul în luncă

În poiana tănuită, unde zbor luciri de lună,
Floarea oaspeților luncii cu grăbire se adună,
Ca s-asculte-o cântăreață revenită-n primăvară
Din străinătatea neagră, unde-i viața mult amară.

Roi de flăcări ușurele, lucioli scânteitoare
Trec în aer, stau lipite, de *luminărele*-n floare²⁹
Răspândind prin crengi, prin tufe o văpaie albăstrie
Ce mărește-n mezul nopții dalba luncii feerie.

Iată, vin pe rând, păreche, și pătrund cole-n poiană
Bujorelul vioi, rumen, cu năltuța *odoleană*,
Frățiori și *romănițe* care se ațin la drumuri,
Clopoței și *măzărele*, îmbătate de parfumuri.

Iată frageda *sulcină*, *stelișoare*, blânde *nalbe*,
Urmărind pe *busuiocul* iubitor de sânuri albe,
Dediței și *garofițe*, pârguite-n foc de soare,
Toporași ce se închină gingașelor *lăcrimioare*.

Vine *cimbrul* de la câmpuri cu *fetica* de la vie,
Nufărul din baltă vine întristat, fără soție,
Și cât el apare galben, oacheșele *vioarele*
Se retrag de el departe, răsând vesel între ele.

În poiană mai vin încă elegante floricele,
Unele-n *condurii doamnei* și-n *rochiți de rândunele*,
Altele purtând în frunte, înșirate pe o rază,
Picături de rouă dulce care-n umbră scânteiază.

Ele merg, s-adună-n grupe, se feresc de buruiene
Și privesc sosind prin aer zburători cu mândre pene,
Dumbrăvenci, ganguri de aur ce au cuiburi de matasă,
Ciocârlii, oaspeți de soare, rândunele, - oaspeți de casă.

²⁹luminărele-n floare sunt florile numite lumânărica-Domnului.

Ion Al. Brătescu-Voinesți

Puiul

Sandi, să ascuți pe mămica.

Într-o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală – că venea de departe, tocmai din Africa – s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar. După ce s-a odihnit vreo câteva zile, a început să adune bețișoare, foi uscate, paie și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un mușuroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l înece ploile; pe urmă, șapte zile de-a rândul a ouat câte un ou, în tot șapte ouă mici ca niște cofeturi și a început să le clocească. Ai văzut cum stă găina pe ouă? Așa stă și ea, doar că în loc să stea în coteț, stă afară în grâu; și ploua, ploua de vărsa și ea nu se mișca, ca nu cumva să pătrundă o picătură de ploaie la ouă. După trei săptămâni i-au ieșit niște pui drăguți, nu goi ca puii de vrabie, îmbrăcați cu puf galben ca puii de găină, dar mai mici, parcă erau șapte gogoși de mătase, și au început să umble prin grâu după mâncare. Prepelița prindea câte o furnică, ori câte o lăcustă, le-o firimițea în bucățele mici, și ei, pic! pic! Cu cioculețele lor, mâncau numaidecât. Și erau frumoși, cuminiți și ascultători: se plimbau pimprejurul mamei lor și când îi striga: „Pitpalac!” repede veneau lângă ea. Odată, prin iunie, când au venit țărani să secere grâul, ăl mare dintre pui n-a alergat repede la chemarea mă-sii, și cum nu știa să zboare, ha! L-a prins un flăcău sub căciulă. Ce frică a pățit când s-a simțit strâns în palma flăcăului, numai el a știut; îi bătea inima ca ceasornicul meu de buzunar, dar a avut noroc de un țaran bătrân, care s-a rugat pentru el:

— Lasă-l jos, măi Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi că de-abia e cât luleaua?

Când s-a văzut scăpat, fugi speriat la prepeliță să-i spuie ce-a pățit. Ea l-a luat, l-a mângâiat și i-a spus:

— Vezi ce va să zică să nu ascuți? Când te-ai face mare, o să faci cum ai vrea tu, dar acum, că ești mic, să nu ieși niciodată din vorba mea, că poți să pățești și mai rău.

Și așa trăiau acolo liniștiți și fericiți. Din seceratul grâului și din ridicarea snopilor se scuturaseră pe miriște o groază de boabe cu care se hrăneau și măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineața picăturile de rouă de pe firele de iarbă. Ziua, când era căldură mare, stau la umbră în lăstar; după-amiază când se potolea vipia, ieșeau cu toții pe miriște; iar în nopțile răcoroase se adunau grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale

Preda Buzescu

De trei zile lupta n-a mai încetat,
Și tătarul pare c-a înaintat.
Dar Buzescu Preda vede cu durere
Floarea României ce pe vale pierde.
Trece înainte pe un cal în joc
Ce varsă din ochii-i flacăre de foc.
Strigă cu tărie cetelor zdrobite
Ce la glasul-i mândru se întorc uimite.
Iată că nepotul hanului tătar
Trece pe-un sălbatec, ager armăsar.
Unde se arată pe întinsa vale
Prin oștirea noastră își deschide cale.
Iar Buzescu Preda cum îl întâlnește,
Îi ieși-nainte și-astfel îi vorbește
— „Dacă nu ți-e frică și-ai credință-n tine,
O, tătare! vino să te bați cu mine!”

Ei descălecară atunci amândoi
Și se iau la luptă ca doi juni eroi.
Ochii tuturoră cată cu mirare
La Buzescu Preda și tătarul mare.
Ei se bat la raza stelei cei de foc,
Flăcările-i albe pe-a lor zale joc.
Vântul răcorește fruntea lor udată
Și mânia dulce sufletul le-mbată.
Ei se bat în spade — spadele se frâng;
Și se iau la brațe — se smucesc, se strâng.
Când tătarul scoate o secure mică
Și lovind pe Preda, pavăza îi strică.
Dar el cu măciuca astfel îl lovi
Încât deodată căzu și muri.

Iar după aceasta, oastea românească
Pleacă și învinge hoarda tătarască.

Monastirea Putna

Sub un chip de înger, într-un vis ferice,
Domnului Vasile gândul rău îi zice:
— „Monastirea Putna, ăst locaş plăcut,
S-a zidit pe aur de un domn avut.
Mergi şi o dărâamă pâna-n temelie
Şi-ei găsi tu aur să faci alte-o mie”.

Iar Vasile-domnul d-aur pătimaş,
Pune să dărâme ăst frumos locaş.
Când ostaşii sapă până-n temelie,
Un bătrân călugăr zice cu mânie:

— „Domnii mari nălţară sfinte monastiri
Să aminte ţării zile de măriri.
Tu le surpi, o, doamne! Tu nu le-nţelegi,
Căci tu nu ai fapte de urmaşi să legi.
Când un domn la aur inima-şi robeşte,
Tronul se degradă, ţara veştejeşte.
Însuşi ca magnetul tragi şi însuşeşti
Aurul oriunde poţi să îl găseşti.
Dar te teme, doamne, să nu tragi la tine
Cuiele de aur ce de tronu-ţi ţine.”

.....
Domnul nu ascultă în a lui orbie,
Sapele răstoarnă vechea temelie.
Domnul şi boierii între ei se cert...
Însă ce găsiră? - Un mormânt deşert.
Pe mormânt sunt scrise litere străbune.
Un tălmaci citeşte şi la toţi le spune:
— „Din comori ce strângem pe acest pământ,
Iată ce-i al nostru: un tăcut mormânt!”
De atuncea domnul pierde-a lui domnie
Şi curând în urmă moare-n sărăcie.

Ion Creangă

Amintiri din copilărie

I

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi și ce oameni mai erau în părțile noastre pe când începusem și eu, drăgăliță-Doamne, a mă ridica băiețuș la casa părinților mei, în satul Humulești, din târg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți, care se țin tot de una: Vatra satului, Delenii și Bejenii. Și-apoi Humuleștii, și pe vremea aceea, nu erau numai așa, un sat de oameni fără căpătâi, ci sat vechi răzășesc, întemeiat în toată puterea cuvântului: cu gospodari tot unul și unul, cu flăcăi voinici și fete mândre, care știau a învăța și hora, dar și suveica, de vuia satul de vatale în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporeni ca aceia, de făceau mare cinste satului lor. Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunătate mai era! Prin îndemnul său, ce mai pomi s-au pus în țințirim, care era îngrădit cu zăplaz de bârne, streșinit cu șindilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală; și-apoi, să fi văzut pe neobositul părinte cum umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioaei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și dea copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiat prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea. Și cea dintâi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgâtie de copilă ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da pe la școală și vedea ce se petrece... Și ne pomenim într-una din zile că părintele vine la școală și ne aduce un scaun nou și lung, și după ce-a întrebat de dascăl, care cum ne purtăm, a stat puțin pe gânduri, apoi a pus nume scaunului Calul Balan și l-a lăsat în școală. În altă zi ne trezim că iar vine părintele la școală, cu moș Fotea, cojocarul satului, care ne aduce, dar de școală nouă, un drăguț de biciușor de curele, împletit frumos, și părintele îi pune nume Sfântul Nicolai, după cum este și hramul bisericii din Humulești... Apoi pofteste pe moș Fotea că, dacă i-or mai pica ceva curele bune, să mai facă așa, din când în când, câte unul, și ceva mai grosuț, dacă se poate... Bădița Vasile a zâmbit atunci, iară noi, școlarii, am rămas cu ochii holbați unii la alții. Și a pus părintele pravilă și a zis că în toată sâmbăta să se procitească băieții și fetele, adică să asculte dascălul pe fiecare de tot ce-a învățat peste săptămână; și câte greșeli va face să i le însemne cu cărbune pe ceva,

Ici în vale, la părau,
Mielușa lui Dumnezeu!
Iar câte-un glas gros răspunde:
Hop și eu de la Durău,
Berbecu lui Dumnezeu!...

Căci, fără să vreau, aflasem și eu, păcătosul, câte ceva din tainele călugărești... umblând vara cu băieții după... bureți prin părțile acele, de unde prinsesem și gust de călugărie... Știi, ca omul cuprins de evlavie. În sfârșit, ca să nu-mi uit vorba, toată noaptea cea dinainte de plecare, până s-au revărsat zorile, m-am frământat cu gândul, fel și chip, cum aș putea îndupleca pe mama să mă dea mai bine la mănăstire; și tocmai când eram hotărât a spune mamei acestea, iaca și soarele răsare, vestind o zi frumoasă, și Luca Moșneagu, însurățul de-al doilea, a cărui tânără nevastă avusese grijă să-l trezească la timp și să-l pregătească de pornire... se și aude strigând afară: Gata sunteți? Haidem! că eu vă aștept cu caii înhămați. Mama atunci mă și ia repede-repede la pornit, fără să am când îi spune de călugărie. Și, scurtă vorbă, ne adunăm, cu rudele lui Zaharia, cu ale mele, în ogradă la moș Luca, sărutăm noi mâna părinților, luându-ne rămas bun cu ochii înecați în lacrimi și, după ce ne suim în căruță, supărați și plânși, ca vai de noi, Luca Moșneagu, harabagiul nostru, dă bici cailor, zicând nevastei sale, care închidea poarta după noi: Olimpiadă, ia sama bine de borta ceea! Căci niște porci, spărgând gardul într-un loc, se înădădise în grădina lui la păpușoi. Era dimineață, în ziua de Tăierea capului lui Ioan Botezătorul, când ieșeam din Humulești, și fetele și flăcăii, gătiți frumos, ca în zi de sărbătoare, foiau prin sat în toate părțile, cu bucuria zugrăvită pe fețe! Numai eu cu Zaharia, ghemuiți în căruța lui moș Luca, ne duceam surgun, dracului pomană, că mai bine n-oi putea zice.

— Rogu-te, mână mai tare, moș Luca, zic eu, să nu se mai uite satul ca la urs la noi! Luca Moșneagu, însă, mâna cum știa el, căci smârtoagele lui de cai erau vlăguți din cale-afară, și slabi, și ogârjiți ca niște mâți de cei leșinați, nu zmei, cum zicea mama, care nu știa cum să mă urnească mai degrabă din casă.

— Fire-ar afurisit să fie cine a mai desființat și catihețile cele, tocmai acum în vremea noastră! zise Zaharia lui Gâtlan, plin de năduh, după ce-am ieșit la drum, afară. Când să-ți petreci și tu tinerețea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieți! Tot umblând noi din școală în școală, mai mult, ia, așa de frunza frâsinelului, mâine, poimâine avem să ne trezim niște babalâci gubavi și oftigoși numai buni de făcut popi, ieșiți din Socola.

— Ce zici dumneata, moș Luca, despre unele ca aceste?

— Ce să zic, dascăle Zaharia; știm noi cum vi-s formele? Eu trebuie să vă duc la locul hotărât, și, de-aici încolo, cum v-a sluji capul.

Mihai Eminescu

Călin (file din poveste)

I

Pe un deal răsare luna, ca o vatră de jăratic,
Rumenind străvechii codri și castelul singuratic
Ș-ale râurilor ape, ce sclipesc fugind în ropot
De departe-n văi coboară tânguiosul glas de clopot;
Pe deasupra de prăpăstii sunt zidiri de cetățuie,
Agățat de pietre sure un voinic cu greu le suie;
Așezând genunchiu și mână când pe-un colț, când pe alt colț,
Au ajuns să rupă gratii ruginite-a unei bolți
Și pe-a degetelor vârfuluri în ietacul tănuit
Intră - unde zidul negru într-un arc a-ncremenit.
Ci prin flori întreșute, pintre gratii luna moale
Sficioasă și smerită și-au vărsat razele sale;
Unde-ajung par văruite zid, podele ca de cridă,
Pe-unde nu - părea că umbra cu cărbune-i zugrăvită.
Iar de sus până-n podele un painjăn prins de vrajă
A țesut subțire pânză străvezie ca o mreajă;
Tremurând ea licurește și se pare a se rumpe,
Încărcată de o bură, de un colb de pietre scumpe.
După pânza de painjăn doarme fata de-mpărat;
Înecată de lumină e întinsă în crivat.
Al ei chip se zugrăvește plin și alb: cu ochiu-l măsure
Prin ușoara-nvinețire a subțirilor mătăsure;
Ici și colo a ei haină s-a desprins din sponci ș-arată
Trupul alb în goliciunea-i, curăția ei de fată.
Răsfiratul păr de aur peste perini se-mprăștie,
Tâmpla bate liniștită ca o umbră viorie,
Și sprâncenele arcate fruntea albă i-o încheie,
Cu o singură trăsură măiestrit le încondeie;
Sub pleoapele închise globii ochilor se bat,
Brațul ei atârnă leneș peste marginea de pat;
De a vârștii ei căldură fragii sânului se coc,
A ei gură-i descleștată de-a suflării sale foc,
Ea zâmbind își mișcă dulce a ei buze mici, subțiri;
Iar pe patu-i și la capu-i presurați-s trandafiri.

Cântec Sfânt

Corinei

Cântecul ce-ades ți-l cânt
Când te-adorm în fapt de seară,
Puiule, e-un cântec sfânt,
Vechi și simplu de la țară.

Azi te-adorm cu dânsul eu,
Ieri - el m-adormea pe mine,
Și-adormi pe tatăl meu
Când era copil ca tine...

Mama mi-l cânta și ea,
Și, la versul lui cel dulce,
Puiul ei se potolea
Și-o lăsa frumos să-l culce.

Mâine, când voi fi pământ,
Nu uita nici tu - și zi-le,
Zi-le doina, cântec sfânt,
La copiii tăi, copile!

Bunica

Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie,
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Căta la noi așa de blând,
Senină și tăcută;
Doar suspina din când în când
La amintirea vreunui gând
Din viața ei trecută.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și până-n seară;
Cu furca-n brâu, cu gândul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară...

De câte ori priveam la ea,
Cu dor mi-aduc aminte
Sfiala ce mă cuprindea,
Asemuind-o-n mintea mea
Duminicii preasfinte...

Alexandru Vlahuță

România pitorească

(fragment)

Țara. Poporul

Dunărea, Marea, Carpații și Prutul — iată cele patru hotare care-ngrădesc pământul Țării Românești...

Am fost trăit, pe vremuri, în graniți mai largi. S-au fost învărtit, pe vremuri, paloșele sclipitoare ale Voievozilor noștri și peste Carpați și peste Prut. Dar s-au vărsat încoace înecuri de potop, neamuri pe neamuri s-au împins — noroade, ce nu le mai încăpea lumea, au curs mereu peste noi și-a trebuit — ca să putem trăi — să ne mai strângem țara, și de la miazănoapte și de la răsărit.

Aduși în Dacia de împăratul Traian, rămași aici, în urma celei mai vajnice lupte ce-au văzut timpurile vechi, am păstrat în sângele nostru vitejia acelor două popoare mari din care ne tragem, și nu o dată, în zbciumul atâtor veacuri, ne-am arătat urmașii vrednici și ai legionarilor biruitori, care au vânzolit lumea și-au abătut codrii, ca să răzbată în cetatea lui Decebal, și ai uriașilor învinși, care ne mai putându-se apăra și-au dat o moarte așa de măreață și de tragică în flăcările Sarmisegetuzei. De-atunci au trecut aproape două mii de ani. Multe războaie am avut și multe nenorociri ne-au călcat în vremea asta. Vijelii cumplite-au trecut peste noi, la toate-am ținut piept, și nu ne-am dat, și-aici am stat. Ca trestia ne-am îndoit sub vânt, dar nu ne-am rupt.

Și-am rămas stăpâni pe moșioara noastră. Știe numai bunul Dumnezeu cu cât sânge ne-am plătit noi pământul acesta, scump tuturor românilor, scump pentru frumusețile și bogățiile lui, scump pentru faptele mărețe și înălțătoare care s-au petrecut pe el.

Odihnească-n pace gloriosul Ștefan, că n-au fost spuse în deșert cuvintele mândre și-nțelepte pe care ni le-a lăsat cu limbă de moarte: "Dacă dușmanul vostru ar cere legăminte rușinoase de la voi, atunci mai bine muriți prin sabia lui decât să fiți privitori împilării și ticăloșiei țării voastre. Domnul părinților voștri, însă, se va îndura de lacrimile slugilor sale și va ridica dintre voi pe cineva carele va așeza iarăși pe urmașii voștri în voinicia și puterea de mai înainte".

Din strașina munților ce-nalță marginea țării de la Severin până la Dorohoi, râuri frumoase, dătătoare de viață, și nenumărate pâraie se despletesc, în cărări de argint, peste-ntinsele șesuri ale Valahiei și printre dealurile blânde ale Moldovii. Singură câmpia Ialomiței s-așterne tăcută, netedă, uscată — vast ostrov însetat, în mijlocul atâtor

luptând ca să-și apere pământul, căzând și ridicându-se iar, murind în șes și renăscând în munți, pururea tânăr, pururea mândru, cu toate nevoile ce-au dat să-l răpuie, și mă-ntreb: ce popor a avut pe lume o soartă mai aprigă și mai zbuciumată, ce neam de oameni a stat mai viteaz și mai întreg în fața atâtor dureri!

Unde-ar fi ajuns el astăzi dac-ar fi fost lăsat în pace!...

„O lacrimă-i tremură-n glas, și graiul lui e un suspin”, zice Michelet vorbind de poporul român.

În adevăr, suferințele acestea au pus o blândeță divină pe figura țăranului nostru. Inima lui e plină de milă pentru cei nenorociți, și limba lui e dulce și plină de mângâieri.

Câtă gingășie e în cântecul cu care-și adorm țărancele copiii:

„Nani, nani, pușor”

Și cu ce vorbe sfâșietoare, adânci ca și durerea din care-au izvorât, își petrec morții la groapă:

„Dragile mamei sprincene,

Cum o să fii buruiene!

Dragii mamei ochișori,

Cum o să vă faceți flori!...”

Într-o țară așa de frumoasă, c-un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atât de deștept, cum să nu fie o adevărată religie iubirea de patrie, și cum să nu-ți ridici fruntea, ca falnicii strămoși de odinioară, mândru că poți spune: „Sunt român!”

DATE BIOGRAFICE

I. Al. Brătescu Voinești

La 1 ianuarie se naște la Târgoviște viitorul scriitor Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, al doilea copil al lui Alexandru Brătescu și al Alexandrinei. În familie învață limba germană. După luarea bacalaureatului, se înscrie la Medicină. După primul an (1887- 1888), trece la Drept, dornic să-și mai ia o diplomă.

Își ia licența în Drept și intră în magistratură, la București, în anul 1891. În 1903 apare primul volum al scriitorului, *Nuvele și schițe*, cuprinzând 10 lucrări. Scriitorul este distins cu premiul Academiei pentru volumul *În lumea dreptății* și numit în comitetul Teatrului Național.

Al. Brătescu-Voinești și-a dobândit renumele său literar, între altele, și pentru adâncimea cu care a abordat problemele morale, privitoare la comportamentul oamenilor în societate. Opera sa, alcătuită numai din nuvele și schițe, din câteva istorisiri cu păsări și animale, din câteva amintiri, nu este de o mare întindere.

Ioan Alexandru Brătescu-Voinești se stinge din viață la data de 14 decembrie 1946.

Brătescu-Voinești rămâne în literatura română ca un admirabil nuvelist și autor de schițe. Scrie schițe ca Puiul, Bietul Tric, Moartea lui Castor, Nicușor, Călătorului îi șade bine cu drumul, Blana lui Isaia, Privighetorea, Microbul; nuvele ca Niculăiță Minciună, Pană Trasnea Sfântul, În lumea dreptății, Neamul Udreștilor, Sminteala lui Radu Finuleț, etc.

Alexandru Vlahuță

S-a născut la 5 septembrie 1858, în comuna Plesești -Tutova (azi com. Al. Vlahuță, jud. Vaslui), fiul lui Neculai Vlahuță, fiul unui ispravnic din Piatra și mama, Ecaterina originară din Transilvania, având ascendenți în zona Brașovului.

Primii ani, la țară, într-un sat sărac, lasă scriitorului amintiri dureroase. În 1867, e înscris la școala primară, după care face liceul la Bârlad, luându-și bacalaureatul la București în 1879, unde se înscrie la Facultatea de Drept, dar pe care nu reușește să o termine.

Stabilit la Târgoviște în 1879, e profesor de latină și română la gimnaziul local, apoi în 1881 la Școala divizionară de la Mânăstirea Dealu, destituit de Consiliul Permanent al județului Dâmbovița pentru atitudinea de irespect față de notabilitățile urbei.

profesor la Liceul “Matei Basarab” și redactor la “*Timpul*” (coleg de redacție cu Eminescu și Caragiale între 1877-1881). În 1882 este ales membru corespondent al Academiei, secția istorică.

În 1884 se stabilește la Sibiu unde întemeiază ziarul “*Tribuna*”, îndrumând primii pași în literatură și înlesnind debutul poetului George Coșbuc. În februarie 1885, primul proces de presă al ziarului pe care-l conduce, datorită unor articole în care revendică drepturile românilor. Slavici este închis de autoritățile maghiare dar curtea de juri îl eliberează.

În 1887 Slavici este ales secretar al Comitetului Central al Partidului Național Român.

În aprilie 1888, al cincilea proces de presă al ziarului „*Tribuna*”, Slavici este condamnat la 1 an de închisoare și 100 de florentini amendă. Este întemnițat la Vat (Ungaria).

După izbucnirea primul război mondial, fiind redactor responsabil al ziarului Ziua militează pentru neutralitatea României în timpul războiului.

În 1916 este arestat pentru vederile politice și eliberat. Este arestat la Fortul Domnești și apoi la hotelul “*Luvru*”. În timpul ocupației germane, scrie articole de orientare progermană. Ca redactor principal la Gazeta Bucureștilor, scrie articole în care ia apărarea Germaniei și atacă pe aliații României.

Moare la 17 august 1925 în casa fiicei sale, Lavinia, din Crucea de Jos, Panciu. E înmormântat la schitul Brazi din Panciu.

Printre lucrările sale se numără și: **Drame istorice:** Bogdan Vodă, Gaspar Gratiani; **Memorii:** Închisorile mele, Amintiri, Lumea prin care am trecut; **Nuvel:** Popa Tanda, Scormon, Gura satului, Budulea Taichii, Moara cu noroc, Comoara, O viață pierdută, Pădureanca; **Povești:** Zâna zorilor, Florița din codru, Ileana cea șireată, Doi feți cu stea în frunte, Spaima zmeilor; **Romane:** Mara, Românii de peste Carpați, Zbuciumări politice la românii din Ungaria, Din două lumi, Cel din urmă armaș.

Mihai Eminescu

Mihai Eminescu s-a născut la 15 ianuarie 1850, la Botoșani fiind al șaptelea din cei unsprezece copii ai familiei Gheorghe și Raluca Eminovici.

În 1858 Mihai Eminescu se înscrie în clasa a treia primară la *National Hauptschule* în Cernăuți, după ce făcuse primele clase acasă, în satul Ipotești. În 1860 toamna se înscrie în clasa I la K.K.Ober Gymnasium din Cernăuți. În 1861-1862 urmează clasa a II-a de

Nicolae Labiș

În 1935 la 2 decembrie se naște, în familia învățătorilor Eugen și Profira Labiș, din satul Mălini - Poiana Mărului, județul Baia, Nicolae Labiș.

Începe cursurile școlii primare din satul natal, învățătoare fiindu-i chiar mama sa. În 1944 evacuați din pricina războiului, mama și Nicolae se stabilesc în satul Văcarea din părțile Muscelului. Aici Nicolae urmează clasa a III-a primară; Începând cu 1946 urmează cursurile Liceului „Nicu Gane” din Fălticeni;

Debutază în anul 1950 în Almanahul „*Iașul nou*” cu poezia „Fii dârz și luptă, Nicolae!” după care în 1951 este consacrat de revista „*Viața românească*” prin publicarea poeziei „*Gazeta de stradă*”.

În 1952 se transferă la Liceul „*Mihail Sadoveanu*” din Iași și între 1952-1954 urmează cursurile școlii de Literatură și Critică Literară „*Mihai Eminescu*” din București.

Publică în „*Viața românească*”, poemul *Moartea căprioarei*, după care lucrează în redacția de la „*Contemporanul*” și apoi în aceea de la „*Gazeta literară*”; se înscrie la Facultatea de Filologie, Universitatea București. În această perioadă colaborează la mai toate publicațiile literare din țară. Îi apar, la „*Editura tineretului*”, poemul pentru copii *Puiul de cerb* și, după multe amânări și tergiversări, volumul de versuri *Primele iubiri*” gata de tipar cu an înainte.

Pregătește febril pentru tipar volumul de poezii *Lupta cu inerția*, pe care nu mai apucă să-l definitiveze. Este ales membru al Uniunii Scriitorilor.

În noaptea de 9-10 decembrie este accidentat grav de un tramvai, încetează din viață, în noaptea de 21-22 decembrie și este înmormântat la cimitirul Bellu.

Petre Ispirescu

În ianuarie 1830 se naște la București, în mahalaua Pescăria Veche, Petre Ispirescu, scriitor și folclorist. După ce și-a însușit primele noțiuni de citire și de scriere cu dascălul Niculae de la biserica Udricari, Petre Ispirescu ajunge elevul vestitului dascăl Stan de la biserica Doamna Olteni.

În 1844 nereușind să-și desăvârșească instrucția în școală, dar avid de cât mai multe cunoștințe, Ispirescu intră ucenic la tipografia condusă de Z. Carcalechi, astfel se califică în meseria de tipograf.

1858-1863 Vasile Boierescu îi propune să fie director al tipografiei jurnalului *Naționalul*, iar în 1860 îl ia ca asociat până în

Șt. O. Iosif și D. Anghel se cunosc la Paris, în 1901, unde se aflau la studii. Temperamente total diferite, aveau totuși câteva trăsături care îi uneau: amândoi erau poeți, nutrind o mare sete de instruire și afirmare literară și amândoi erau - structural vorbind - niște visători și niște romantici.

Fiind și apropiați ca vârstă (Iosif avea 26 de ani, iar Anghel 28), cei doi s-au împrietenit. O relație benefică și pentru literele românești. Și-a luat un pseudonim - A. Mirea - sub care au început să publice lucrări originale și numeroase traduceri din literatura franceză, ajungând în cele din urmă să semneze împreună celebrul *Caleidoscop* al lui A. Mirea, volum apărut în 1908 și comentat de critica și istoria literară, atât la apariție, cât și mai târziu.

Din păcate au iubit aceeași femeie, pe Natalia Negru care se căsătorește întâi cu Iosif, dar divorțează pentru a se recăsători cu Anghel.

Șt. O. Iosif moare în spital, la 22 iunie 1913.

Poezii: Cântec de leagăn, De ziua mea, Domnu profesor, Încins!, Moș Ajun, Rugăciune, Zadarnic!; **Sonete:** Reînviere, Adio, Secerișul, Haiducul; **Cântece și balade:** Visează codrul, La cules, Ruptura, Pinteia etc.

Vasile Alecsandri

Vasile Alecsandri s-a născut la 21 iulie 1821 în orașul Bacău. (Conform altor surse, Alecsandri s-ar fi născut în 1819 sau chiar în 1818.) Este fiu de boieri, Vasile Alecsandri și Elena Cozoni, fata unui grec românizat.

În 1827 Vasile Alecsandri ia primele lecții de la dascălul maramureșean Gherman Vida, profesor la Seminarul de la Socola. Viitorul scriitor își continuă învățătura în pensionul lui Victor Cuenim la Iași. Verile și le petrece la Mircești, unde tatăl său cumpărase moșia.

Între 1834-1839 împreună cu alți fii de boieri, Vasile Alecsandri își face studiile la Paris unde-și ia bacalaureatul în 1835. Încearcă să studieze chimia, medicina, dreptul, dar renunță repede, ocupându-se cu drag de literatură. Se dedică literaturii, scriind primele versuri în limba franceză, între care poemul *Zunarilla*.

În 1848 este unul dintre conducătorii mișcării revoluționare de la Iași. Scrie acum poezia *Către români* (mai târziu cu titlul *Deșteptarea României*). Fuge, după înfrângerea revoltei, prin Austria și Germania la Paris, unde scrie poeziile *Adio Moldovei* și *Sentinela română*.

După un exil de doi ani, revine în Moldova. La Teatrul Național se joacă *Chirița în Iași* sau *Două fete și-o neneacă*.

În aprilie 1852 apare la Iași prima fasciculă din colecția de opere folclorice: „*Poezii populare. Balade (cântece bătrânești) adunate și îndreptate.*”

Sub conducerea sa în 1855 apare revista „*România literară.*” În 1859 e numit de Cuza-Vodă ministru al afacerilor externe, pledând în Occident pentru recunoașterea Unirii. Un an mai târziu abandonează activitatea politică și se retrage la Mircești, în mijlocul familiei, unde se dedică scrisului, compunând piese de teatru, printre care *Rusalile* și câteva cântecele comice.

Între 1862-1875 scrie la Mircești ciclul *Pasteluri*, poezii lirice (40 la număr: Miezul iernii, Serile la Mircești, Iarna, Gerul, La gura sobei, Oaspeții primăverii, Rodica, Lunca din Mircești, Malul Siretului etc.)

Între 1872-1878 scrie aproape întreaga poezie epică. Ciclul *Legende* (Groza, Andrii-Popa, Altarul mănăstirii Putna, Visul lui Petru Rareș, Legenda rândunicăi, Grui-Sânger, Răpirea Bucovinei, Dan, căpitan de plai, Dumbrava roșie s.a.) și ciclul *Ostașii noștri*, dedicat eroismului românilor în Războiul de Independență (Peneș Curcanul, Sergentul, Hora de la Grivița, Hora de la Plevna s.a.).

În 1878 este premiat la concursul panoramic de la Montpellier (Franța) cu poezia *Cântecul gîntei latine*. În 1881 i se decernează Marele premiu „*Nasturel-Herascu*” al Academiei Române pentru drama *Despot Vodă* și poeziile din ultimul volum *Opere complete*.

La 22 august 1890 Vasile Alecsandri se stinge din viață la Mircești. Este înmormântat la 26 august în grădina casei, dăruite în 1914 Academiei de către soția poetului.

Dicționar de Termeni Literari

balada	creație epică care prezintă un personaj real sau imaginar; fapte și evenimente deosebite;
cântec eroic	poem amplu care slăvește un personaj, un eveniment deosebit din istorie;
clasic	trăsătură definită prin echilibru, armonie, principii și norme prestabilite; aparține esteticii clasicismului;
colind	urare realizată de Anul Nou.
dramaturgie	totalitatea operelor aparținând genului dramatic (texte scrise pentru a fi jucate de actori pe scenă);
enumerare	procedeu artistic care se realizează sub forma unei însușiri de cuvinte; are drept scop intensificarea unei idei, însușiri, sentimente;
enuț	formulare care exprimă o idee, un sentiment o stare;
erou literar	element principal al unei narațiuni cu ajutorul căruia se comunică idei, sentimente;
episod	unitate narativă care împarte în momente distinctive desfășurarea unei narațiuni;
fabulos	trăsătură imaginară, supranaturală; plan ireal al narațiunii;
fabula	poezie epică în care se critică defecte ale unei persoane sau ale unei societăți pentru a le elimina;
Junimea	societate literară înființată în anul 1863 de un grup de tineri intelectuali cu scopul de a direcționa dezvoltarea culturii române;
istoriografie	totalitatea scrierilor istorice dintr-o anumită țară, sau dintr-o anumită perioadă de timp;
leganda	specie epică în care sunt explicate fenomenele naturale, evenimentele istorice, vieți ale sfinților;
mit	poveste despre timpul străvechi al omenirii; exprimă atitudini sau sentimente general-umane;
monografie	tratarea amănunțită și din toate punctele de vedere a unei probleme (teme);
narațiune	mod de prezentare a unor fapte într-o succesiune de momente;

nuvela	narațiune care comunică, cu ajutorul personajelor și întâmplărilor, o concepție despre viață;
parodia	creație care imită opera literară cunoscută, punând în evidență caracteristicile;
pastelul	poezie lirică descriptivă care sugerează o stare sufletească reflectată într-un colț de natură;
pașoptism	denumirea unei etape din dezvoltarea literaturii române de până la 1850;
poem epic	poezie de mare întindere care prezintă pe larg desfășurarea unor evenimente;
povestie	narațiune în proză, cu personaje, conflicte și întâmplări situate în plan supranatural;
portret	modalitate lirică de individualizare a personajelor prin descrierea trăsăturilor fizice (exterioare) și a celor morale;
psalm	poezie lirică religioasă care transmite sentimentul de abordare al lui Dumnezeu;
romantic	trăsătură definitivă de sentimente exagerate, lipsite de măsură; înclinație spre visare;
roman	narațiune amplă cu multe personaje, mai multe conflicte și numeroase evenimente care se desfășoară pe mai multe planuri;
romanțe	poezie lirică, sentimentală, de inspirație erotică (de dragoste); sugerează sentimentul de tristețe, de regret, de nostalgie;
schia	narațiune scurtă în care se prezintă o întâmplare din viața unui personaj;
stil	mod de exprimare care definește o persoană, un scriitor, un artist;
strofa	grup de versuri care organizează un poem;
testament literar	legământ (scris sau oral) care exprimă dorințele cuiva de care urmașii trebuie să țină seama; o legătură sufletească între generații;
titlu	numele unei lucrări care exprimă în sinteză tema sau subiectul acesteia;
vers	rând al unei poezii; grup de cuvinte cu o cadență proprie.

CUPRINS

Clasa a III-a	3
Vasile Alecsandri	3
Vasile Porojan	3
I. Al. Brătescu Voinești	10
Întineric și lumină	10
Predoslovie	10
Minune	14
George Coșbuc	18
Lordul John	18
Cetatea Neamțului	19
Ion Creangă	22
Povestea lui Harap-Alb	22
Barbu Ștefănescu Delavrancea	59
Domnul Vucea	59
Mihai Eminescu	72
Povestea Codrului	72
Nicolae Labiș	73
Pacălici și Chițibuș	73
Lucrare scrisă	74
Moș Ene	75
CLASA a IV-a	76
Vasile Alecsandri	76
Tunetul	76
Paștele	76
Plugurile	77
Semănătorii	77
Rodica	78
Lunca din Mircești	79
Malul siretului	80
Concertul în luncă	81
Grigore Alexandrescu	83
Toporul și pădurea	83
Câinele și cățelul	84

Dreptatea leului	85
Lupul moralist.....	87
Ion Al. Brătescu-Voinești.....	89
Puiul	89
Nicușor.....	92
Moartea lui Castor.....	96
Bietul Tric.....	99
Privighetoarea	101
Dimitrie Bolintineanu.....	103
Cea din urmă noapte a lui Mihai cel Mare	103
Preda Buzescu	104
Muma lui Ștefan cel Mare	105
Mircea cel Mare și solii.....	106
Daniel Sihastru	107
Fata de la Cozia	108
Mircea la bătaie.....	109
Cupa lui Ștefan.....	110
Întoarcerea lui Mihai	111
Monastirea Putna	112
Maria Putoianca	113
I. L. Caragiale.....	114
Vizită.....	114
Dl. Goe.....	117
Bubico	121
George Coșbuc.....	126
Pașa Hassan.....	126
Ion Creangă	128
Amintiri din copilărie.....	128
Mihai Eminescu.....	177
Călin (file din poveste)	177
Scrisoarea III.....	184
Calistrat Hogaș.....	191
Părintele Ghermănuță	191
Ștefan Octavian Iosif	215
Doina	215
Cântec de leagăn.....	215
Cântec Sfânt	216
Bunica.....	216
Ioan Slavici.....	217
Păcală în satul lui	217

G. Dem. Teodorescu	228
Pluguşorul.....	228
(urare de Anul Nou cu plugul).....	228
Pluguşorul.....	229
Alexandru Vlahuţă	236
România pitorească.....	236
Date biografice	239
I. Al. Bratescu Voineşti	239
Alexandru Vlahuţă	239
Barbu Şt. Delavrancea	240
Calistrat Hogaş.....	241
Dimitrie Bolintineanu.....	242
George Coşbuc.....	243
G. Dem. Teodorescu	244
Grigore Alexandrescu	245
Ion Creangă	246
I. L. Caragiale.....	247
Ioan Slavici.....	248
Mihai Eminescu.....	249
Nicolae Labiş.....	251
Petre Ispirescu	251
Ştefan Octavian Iosif	252
Vasile Alecsandri.....	253
Dicţionar de Termeni Literari.....	255